

ron Lilienthal, poseben dobrotnik č. usmiljenec zavoljo njegove pobožnosti primerjal sv. Alojziju. Po 10, 20, 30 in še več bolnikov prihaja na dan k usmiljenim bratom pri g. patru Emanuela pomoči iskat. Nekateri mu puščajo, ker za sebe nič ne vsprejemlje, za njegovo pokrajino lepih darov. Iz teh je letos kupil grad v Kandiji poleg Rudolfovega (Novega mesta) na Dolenjskem, kjer je priredil novo bolnišnico za 30 ozdravljivih bolnikov. V praznik brezmadežnega spočetja D. M. dne 8. decembra 1893 se je ta nova naselbina usmiljenih bratov, prva na Kranjskem, slovesno otvorila in cerkveno blagoslovila, prijor novi naselbini je Slovenec, č. br. Kajetan Popotnik a tudi br. Nikander, ki je toliko let pobiral po slovenskem Štajaru ter brezplačno pipal bolne zobe, premeščen je iz Gradca v Rudolfovo. Naj bi njegov naslednik v službi kolektorja ali pobiravca našel tudi toliko radodarnih rok in usmiljenih src!

Letos izdal je samostan usmiljenih bratov v Gradcu pod vodstvom prijora br. Anakleta Leitner, mešnika s Tirolskega in sub-prijora br. Tomaža Kovačič, redovnika, Slovenca s Pilštanja, »prvo slovensko« poročilo o svoji bolnišnici. Številke tam navedene so res ogromne. Naj jih navedem le nekoliko. Koncem leta 1891 ostalo je bilo v tej bolnišnici 126 bolnikov. Med letom jih je bilo vsprejetih 1908, toraj blizo dva tisoč. Od teh je odislo ozdravljenih 1351, okrevajočih ali »zboljšanih« 378, umrlo jih je pa samo 133. Blizo toliko ostalo jih je starega leta den v bolnišnici. Vsak den bilo je najmanj 125 bolnikov, ki so tam našli ne le snažne postelje in tečne hrane, tudi krepčilnih zdravil iz domače lekarne, najodličnejše v Graškem mestu. In vse to brezplačno! Če je bolnik le ozdravljiv in prinese seboj priporočbo svojega g. župnika, tedaj ga gotovo vsprejmejo v svojo bolnišnico za »Bog plati!« *)

Vsi ti številni bolniki so razdeljeni na dva velika oddelka v dveh prostornih dvoranah. Bolniki z nalezljivimi boleznimi so pa od vseh drugih ločeni. Oni, ki imajo znotranje bolezni, so zgoraj na medicinskem oddelku, oni pa, ki imajo rane, spod pri tleh na kirurški oddelku. Vsak oddelk vodi poseben zdravnik, ki ni redovnik. Sedaj sta dva docenta, ki učita na visoki šoli v Gradcu mlade gospode zdravilstva. Razume se, da ta profesorja-zdravnika vlečeta od samostana lepo plačo, med tem, ko o. provincijal zdravi brezplačno vse bolnike. Pa po redovskem vodilu je predpisano, da zdravljenje bolnikov po vseh bolnišnicah usmiljenih bratov morajo voditi vnanji zdravniki primariji, da se raznim sumničanjem pride v okom. Če je treba, pokličejo se pa še drugi sloviti zdravniki graškega mesta v posvetovanje; n. pr. k operaciji očes prof. dr. Birnbacher, pri boleznih na živcih prof. dr. Fr. Müller itd. Vse to stane samostan leto za letom veliko denarja, a dobri Bog naklanja našim »milosrdnikom« (kakor jih Hrvatje nazivljejo) toliko dobrih src, da zamorejo ti svoje stare hiše razširjati in še novih ustanovljati. Če Bog da in sreča junaska, ustanovila bo Graška pokrajina (provincija) kmalu posebno bolnišnico v sv. deželi Palestini. Kdor je letošnji (II.) zvezek »Jeruzalemskega romarja« vže bral, zagledal je takoj na drugem listu (str. 180) debelo tiskano besedo »Tantur«. Kaj pa pomeni ta Tantur? To ti je, kakor si čital, bolnišnica ali hospital johanitov na nekem hribu ob potu iz Jeruzalema v Betlehem. O tej napravi poroča »Jeruzalemski romar« (preč. g. dr. Lampe), da je pod varstvom našega svetlega cesarja, da pa nima posebnega uspeha. Da ne bi bilo več tako, so preč. general usmiljenih bratov iz Rima nagnili našega čast. patra provincijala v Gradcu, da je Graška pokrajina v skrb vzela to bolni-

nico. Čast. br. Metodij iz Gradca je že v Tanturu; sredi meseca decembra pa pelja preč. g. provincijal Emanuel še štiri druge usmiljene brate tje v sv. deželo. Bog ne daj, da bi se jim kedaj taka godila, kakor letos, dne 26. oktobra č. frančiškanom, »čuvajem Božjega groba« v cerkvi rojstva Kristusovega v Betlehemu. Na sv. mestu zgrudil se je č. frančiškanski brat Liberat mrtev na tla, zadet od kroglice razkolniškega hlapca Nikolaja Juriča; star čast. pater Rafael bil je pa pri tisti priliki na smrt ranjen. Kaj podobnega jih Bog varuj! Pač pa vsem usmiljenim bratom iz srea želimo, da bi pokrajina Graška vedno tako bujno cvetla ter še novih naselbin ustanovljala po stari Evropi in po drugih delih sveta. Slovenski fantje, ki čutite v sebi poklic za redovno življenje, potrkajte na vrata Graškega samostana! Znabiti se vam odpró!

Jernej Voh.

Gospodarske stvari.

Za usnje.

Draga reč je usnje in vsaka zima zahteva, da seže gospodar precej globoko v možnjo. Ni se torej čuditi, če je iz tega vzroka zelo kočljiv in varčen pri usnju in obutalu. Če le ve in zna, ravna varčno in previdno, da si le ohrani škornje za dalje časa cele, nepoškodovane. Pri tem pa je v prvi vrsti svetovati, da naj se obutalo spreminjava tako, da se en dan ti, drug dan oni škornji nosijo. Po dnevu se namreč nabere v usnju toliko mokrote, da se v eni noči ne posuši, da ne vtegne izpuhteti. Ta mokrota prihaja iz zraka in od zemlje, a največ škode napravijo noge same. Pri vsakem človeku povzročuje noga vsaj nekoliko mokrote in ta gre večidel v obutalo, kar mu seveda ne dene dobro.

Še več pa vplivajo na usnje noge, ki se močno potijo, posebno o vročem poletju. Usnje namreč največ trpi zavoljo potú, poka in razteguje se neprimerno in na ta način slabi od dne do dne. Če se pa pustijo čevlji en dan ali vsaj pol dneva pri miru, spuhiti nabrana mokrota do cela in sicer brez škode za usnje.

A marsikomu šine nesrečna misel v glavo, da postavi premočene ali mokre škornje na toplo, celo na peč ali k peči, češ, da se bolj in hitreje posušijo. To se sicer res zgodi, obutalo ni le drugo jutro suho, ampak površ se trdo ko »biškot«. Usnju pa to škoduje v toliki meri, da začne v kratkih dnevih pokati; ne mine dolgo, lepi in morebiti trdno in ukusno narejeni čevlji so po taki nepremišljenosti preč! Z mokroto vred se namreč odtegnejo usnju tudi vse druge snovi in tvarine, ki povzročujejo, da je gibčno, mehko in voljno. Če pa manjkajo, postane krhko in drobljivo, bodi-si usnje kakoršno koli.

Zdaj pa naj se nekaj omeni, kar je sicer še malokateremu slov. gospodarjev znano, a velike imenitosti za drago usnje. Obutalo je namreč dobro vsak teden po jedenkrat z milom ali žajfo oprati in sicer s toplo, a ne prevročo vodo in na to do dobrega namazati s kako maščobo. Take so večidel pri vsaki hiši n. pr. stara mast in dobiva se jih cela vrsta po štacunah.

Tudi ravnanje z usnjim črnolom je opazovanja vredno, ker ni najmanjšega upliva na kakovost in trpežnost obutala. Sicer dobi kmet le malokdaj to stvar v roke, k večjemu, da si čevlje malo počrni, a celo neznanu mu le ni in tudi drugi ljudje, ki jo imajo vsak dan v rokah, vejo le malokdaj prav z njo ravnati.

Kakor pri drugih stvaréh, tako je tudi pri tej navadi da se prodaja po prodajalnicah prav slaba, stara ali pa spridena in pokvarjena. Zveplene kisline (H₂SO₄)

*) Kdor pa želi posebno sobo in posebno postrežbo, jo tudi dobi prav po ceni, če je le količkaj prostora še v hiši. Pis.

to je zveze, obstoječe iz vode in žveplenega dvokisa (žveplo in kislec) nahaja se sicer v vsakem črnilu za čevlje nekoliko. A če je te tvarine preveliko, kar se na okusu lahko spozna, je vošč prehud in škoduje usnju. Sploh je svetovati onim, ki večkrat čevlje svetlijo, da naj večkrat z oljem pripomagajo, in usnje ostane jim krepko in trpežno.

Koliko je te žveplene kisline v posameznih slučajih v vošču, da se sicer z drugimi tvarinami bolj natančno spoznati, ki se dobivajo v lekarnicah, a niso za navadne ljudi, ki se ne pečajo s kemijo in z razkrojenjem sestavljenih snovij. Kogar pa ta stvar zanima, priskrbi si prav lahko iz vsake lekarne n. pr. nek papir, ki se pomoči v raztoplino, narejeno iz vošča in navadne vode. Ako postane zelo rudeč, je to znamenje, da je v črnilu prav veliko žveplene kisline ali po domače povedano, da ni za nič. Boljše znamenje je, ako je papir manje rudeč, ali celo prikazuje višnjevo barvo.

Pri vsem tem pa ostane staro pravilo, da je treba od prvega začetka skrbeti, če češ imeti prav dobro in trpežno obutalo. Boljše, ko je namreč usnje, iz katerega se čevlji delajo, tem boljši in trdnější so.

Sejmovi. Dne 21. decembra v Laškem trgu. Dne 23. decembra na Bregu v Ptujju.

Dopisi.

Iz Dobravec pri Mariboru. (Šolska slovesnost.) Slivniška župnija šteje šest občin in petnajst vasij. Skoke in Dobravec ste ena srenja, ki je pošiljala do 1876 svoje otroke v farno šolo na Slivnico, potem pa je bila vsolana k sv. Miklavžu v Hočki nadžupniji. Ker deželni šol. svet kljubu večkratni prošnji ni dovolil, da bi se vsaj vas Skoke, tri četrt ure od fare, nazaj k šoli v Slivnici vsolala, sklenila je ta občina si sama ustanoviti šolo, ter je bila že v nedeljo 12. novembra v Dobrovcih slovesno blagoslovljena. Ob 3. uri popoldne so obsluževali naš vneti č. g. župnik Fr. Hirtl pri kapeli nasproti novejši šoli večernice in zapeli: »Veni, creator Spiritus«, na kar so učenci in odrasli zapeli pod vodstvom organista, g. K. Pestevšek, nadučitelja iz Slivnice, pesen: »Pridi, pridi sv. Duh!« V procesiji podali smo se na to k okinčani šoli, kjer so se dalje blagoslovni obredi vršili. V lepo ozalšani učilni sobi smo videli, do so to svečanost počastili tudi gg. c. kr. okr. glavar Fr. Kankowsky, c. kr. okr. šol. nadzornik H. Schreiner, profesorja J. Koprivnik, G. Majeen in nadučitelj M. Nerat, vsi iz Maribora, dalje tudi sosednji gg. učitelji iz Slivnice, Hoč, Rač, Šmiklavža, Šmarijete in mnogo šolskih prijateljev. Po končanih obredih razložijo domači č. g. župnik pomen obrednih molitvij ter povdarjajo, naj starši z lepim vzgledom in v božjem strahu olajšujejo učitelju in katehetu njih težavni stan. Ni dovolj, da jih le v šolo pošljejo, temuč naj tudi skrbijo, da se učnih predmetov tudi doma učijo, svoje naloge vestno spolnjujejo in se povsod pošteno obnašajo. S prošnjo, da bi ljubi Bog podelil v tej novi šoli vsem učiteljem in učencem svoj mir in blagoslov, končajo svoj izvrstni govor. Na to pozdravi načelnik šolskega sveta, Matija Bezjak vse č. g. gostje, se zahvali še posebno g. okr. glavarju kot predsedniku okr. šolsk. sveta, da je dobila nova šola že zdaj svojega učitelja, ter ga prosi, da jo danes otvori. Gospod okr. glavar povdarja v lepi slovesščini, da ga veseli to šolo izročiti danes svojem namenu, se zahvali g. župniku za blagoslovljenje in lepe besede, ter želi, da bi starši pridno sem pošiljali svojo mladino, da postanejo enkrat verni kristjani in pošteni

državljeni. Novi učitelj g. Fr. Gselman zatrjuje, da hoče biti vsem skrben oče, ter jih ne le podučevati, temuč tudi pošteno izrediti, v kar prosi stariše za podporo. Oziraje se na cesarsko podobo spomni se novih postav ter zakliče Nj. Vel. presv. cesarju trikratno živio, na kar učenci še cesarsko pesen zapoje. Zdaj poprime g. nadzornik H. Schreiner besedo, ter razpravlja, katere dolžnosti imajo starši, učenci in učitelj do nove šole. Povdarjajoč, da imajo stariši enkrat tudi Bogu račun položiti, kako so 4. božjo zapoved izpolnili, sklene svoje lepe podučne besede, pri katerih so se mnogim debele solze vlije. Ko je še g. Jug, učitelj Šmiklavski, izročil dosedanje svoje učence učitelju nove šole, in se od njih genljivo poslovil, bila je ta vesela svečanost končana, katero je gromovito streljanje daleč po polji naznanjalo. Pred odhodom so se še gg. gostje zbrali v učiteljevem stanovanju ter nekaj zdravic in pesnij izustili. Da se je ta slovesnost dobro obnesla, gre čast tudi načelniku M. Bezjaku, županu J. Čanderju, Spureju i. dr. —k.

Iz Konjic. (Naše šole.) Kakor čujemo, so se Slovenci z Nemci v Konjicah zastran stare šole tako-le pogodili. Okolica Konjska plača trgu 3632 gld., da njej trg prepusti vso svojo pravico do stare šole tik nadžupnijske cerkve. Za pravico do starih klopij in omar pa plača 110 gld. Nemci poklicali so baje slovij nebodigatreba sulferajn na pomagaj. Ta je po svojem odposlancu odbral za stavišče nemški šoli lepe njive pred našim kolodvorom. Tržanom pa neki ne gre v glavo, da bi za zelišče šteli do 3000 gld., zato gledajo, kje da bi stavišče dobili bolj po ceni. Sedaj bomo videli, kdo da bo zmagal. Tepanjska občina bi tudi rada okoli 1600 gld. za svoje pravice, katere je ona imela do stare šole, a njena pravda še ni dognana. Pri ogromnih stroških, katere ima za svojo novo šolo, bi njej ta svoto ravno prav prišla. Bog daj!

Od Sv. Antona na Pohorju. (Veseli spomin na sv. birmo — naša ljudska šola.) Človek se zelo rad spominja veselih dogodkov, katerih je v svojem življenju doživel. Tudi mi se z veseljem in s hvaležnim srcem spominjamo onega dne, ko so sam prevz. knez in škof dr. Mihael Napotnik dne 5. junija t. l. prvič na ta prijazni hriček prišli, nas blagoslovit ter otrokom zakrament sv. birmo podelit. Oh, kako je bilo tokrat neizrekljivo veselo pri nas! Ljubi Bog naj bi jim stoterno poplačal njih obilni trud! — Bog daj še eno veselje kmalo doživeti! Govori se namreč, da se bo tukajšnja ljudska šola, ki se je lansko leto zdatno predelala, ko bo že popolnoma zgotovljena, od domačega skrbnega čast. gosp. župnika Franca Slavića slovesno blagoslovila in o tej priložnosti, kakor je obljubil blagi župan ter cerkveni ključar, g. Franc Mravljak, za našo šolsko mladino neka veselica priredila. No, ker se tudi po drugod šole najprej zgotovijo in potem blagoslovijo, tako tudi mi želimo in pričakujemo, da se bo to tudi pri nas skoraj zgodilo; tudi veselice za otroke prirejene, kakor nedolžne igre, prave pesmi, prednašanja itd. niso brez vse koristi. In na take vesele urice otroci ne pozabijo tako hitro ali pa nikoli. — Še nekaj. Zapustil nas je g. Franc Kovač, dolga leta veleposestnik, načelnik in šolski ogleda, zapustivši svoje posestvo svojemu sinu ter se je preselil v Vuhred. Prav radovoljno on vse podpira, kar bi zamoglo šoli koristiti. Bog ga pozdravi!

S Keblja nad Čadramom. (Konec.) Okrajni šolski svet Konjski je vedno priganjal k stavbi in zato smo prosili g. stavbenega mojstra v Slov. Bistrici J. Versolatti, da nam je potreben načrt napravil, a proračun je kazal, da bo šola stala vsaj okoli 6000 gld. Da bi si nekoliko stroškov prihranili, je domači šolski svet sklenil sam stavbo prevzeti in je tisto težavno skrb izročil svojemu načelniku Andreju Gričnik,